

Frank D. Ferris (*Przewodniczący*)¹, Ahmad Abdullah Al. Khateib², Isabelle Fromantin³, Linda Hoplamazian⁴, Theresa Hurd⁵, Diane L. Krasner⁶, Vincent Maida⁷, Patricia Price⁸, Louanne Rich-Vanderbij⁹

¹San Diego Hospice & Palliative Care, San Diego, California, Stany Zjednoczone

²King Hussein Cancer Center, Amman, Jordania

³L'Institut Curie, Paris, Francja

⁴ExcellerRx Inc., Philadelphia, Pennsylvania, Stany Zjednoczone

⁵Niagara Regional Community Senior Services, Fort Erie, Ontario, Kanada

⁶York Hospital Wound Healing Centre, York, Pennsylvania, Stany Zjednoczone

⁷William Osler Health Centre, Toronto, Ontario, Kanada

⁸University of Cardiff, Walia

⁹Sunnybrook & Women's College Health Sciences Centre, Toronto, Ontario, Kanada

Paliatywne leczenie ran: postępowanie w przewlekłych ranach w okresie całego życia: Konsensus *International Palliative Wound Care Initiative*

Przedrukowano za zgodą z: *Journal of Palliative Medicine* 2007; 10: 37–39

Problem

Na całym świecie u osób w różnym wieku (od noworodków do osób starszych), z różnych grup socjoekonomicznych dochodzi do rozwoju przewlekłych ran (tj. uszkodzenia lub przewlekłego owrzodzenia skóry i leżących pod nią tkanek, które nie odpowiada na leczenie zachowawcze i chirurgiczne). Dotyczy to zwłaszcza osób w zaawansowanej/schyłkowej fazie przewlekłych chorób wiążących się z niewydolnością krążenia tętniczego lub żylnego/obrzękiem (np. cukrzyca, choroba naczyń obwodowych), pacjentów z ośrodkowymi lub obwodowymi chorobami neurologicznymi powodującymi zaburzenia ruchowe i/lub deficyty czucia (np. otępienie, udar, choroba Parkinsona, choroby neurodegeneracyjne), osób z nowotworami i innymi chorobami prowadzącymi do wyniszczenia, niedoborów odporności, przewlekłych zakażeń lub upośledzonego gojenia. U tych pacjentów, nawet mimo najlepszej pielęgnacji, może dojść do powstania przewlekłych ran.

Niegdyś opieka w przypadku ran skupiała się na leczeniu choroby leżącej u podłoża i wygojeniu ran(y); obecnie osoby zawodowo zajmujące się opieką medyczną przyznają, że przewlekłe rany często wiążą się z wieloma towarzyszącymi chorobami, które są źródłem cierpienia dla pacjenta i jego rodziny (tj. osób bezpośrednio opiekujących się chorym i związanych z nim emocjonalnie). Nielezione choroby mogą spowalniać gojenie ran.

W większości przypadków odpowiednio leczonych ran przewlekłych w końcu nastąpi wygojenie, jednak nie zawsze tak będzie. Leczenie ukierunkowane na wygojenie rany u pacjentów z niemożliwymi do zagojenia ranami może wcale nie być najlepszym rozwiązaniem.

Paliatywne leczenie ran

Opieka paliatywna w przypadku ran to rozwijający się zakres wiedzy i umiejętności, który wymaga holistycznego podejścia w celu złagodzenia cierpie-

Adres do korespondencji: Frank D. Ferris, M.D.

San Diego Hospice & Palliative Care

4311 Third Avenue, San Diego, CA 92103-1407

e-mail: fferris@sdhospice.org

Medycyna Paliatywna w Praktyce 2008, 2, 2, 53–55

Copyright © The Medicine Group and

the International Palliative Wound Care Initiative

Tłumaczenie: lek. Justyna Gołębiewska

VIA MEDICA

Wydanie polskie © 2008 Via Medica

nia oraz poprawienia jakości życia pacjentów z przewlekłymi ranami, a także ich rodzin, bez względu na to, czy ranę można wyleczyć, czy nie. Chociaż opieka paliatywna (tj. leczenie mające na celu łagodzenie cierpienia i poprawę jakości życia) była początkowo zarezerwowana dla osób w terminalnym okresie choroby u schyłku ich życia (często nazywana opieką hospicyjną), obecnie dostrzega się możliwości opieki paliatywnej w zakresie poprawy gojenia ran oraz jakości życia pacjentów z przewlekłymi ranami, a także ich rodzin.

Opieka paliatywna w przypadku ran jest rozszerzeniem zarówno opieki paliatywnej [1–5], jak i leczenia ran [6]. Obejmuje ona wszystkie interwencje terapeutyczne mające na celu:

- prowadzenie efektywnej komunikacji, podejmowanie decyzji i zapewnienie opieki;
- stabilizację rany;
- zminimalizowanie ryzyka zakażenia rany i jej dalszej progresji;
- radzenie sobie z różnorodnymi problemami będącymi źródłem cierpienia pacjentów i ich rodzin;
- optymalizację funkcjonowania i jakości życia chorych tak długo, jak jest to możliwe.

Od początku choroby pacjenci i ich rodziny są zachęceni do aktywnego uczestnictwa we wszystkich aspektach opieki. Informacje przekazuje się z poszanowaniem godności chorego. Cele opieki i priorytety leczenia uzgadnia się z każdym pacjentem, w zależności od stadium procesu chorobowego leżącego u podłoża i możliwości dostępnych opcji leczniczych, tak aby przyniosły korzyść i odpowiadały osobistym preferencjom.

Początkowo większość pacjentów wybiera sposoby leczenia ukierunkowane na wyleczenie choroby leżącej u podłoża i wygojenie ich ran(y). Jednocześnie większość chorych pragnie połączyć różne sposoby leczenia obejmujące: łagodzenie objawów, leczenie żywieniowe, ćwiczenia fizyczne i terapię zajęciową, poradnictwo i wsparcie duchowe, żeby uśmierzyć różnorodne choroby towarzyszące, które powodują cierpienie i wpływają na ich jakość życia.

Z czasem, jeśli stan zdrowia pacjenta ulega pogorszeniu i/lub leczenie mające na celu wygojenie rany okaże się nieskuteczne, cel opieki zwykle przenosi się na metody terapeutyczne, które mają zapewnić stabilizację rany, zminimalizować ryzyko zakażenia i dalszej progresji, podtrzymać sprawne funkcjonowanie oraz złagodzić cierpienie tak długo, jak tylko będzie to możliwe. Wielu pacjentów będzie także chciało przygotować się na koniec swojego życia i mieć pewność, że członkowie ich rodzin pozostaną bezpieczni, a także otoczeni opieką, gdy oni sami już umrą.

Możliwości

W zakresie leczenia ran

Paliatywne leczenie ran może stanowić element codziennej opieki sprawowanej przez interdyscyplinarny zespół specjalistów w zakresie opieki nad ranami (tj. lekarze, pielęgniarki, farmaceuci, pracownicy opieki społecznej, kapelani, fizjoterapeuci, terapeuci zajęciowi, dietetycy, psychologowie i wolontariusze — w zależności od problemów, których doświadczają pacjent i jego rodzina), przeszkolony w zakresie podstaw opieki paliatywnej. Zespoły opieki paliatywnej i hospicja mogą zapewnić dodatkową poradę specjalistyczną w przypadku bardziej złożonych problemów.

W zakresie opieki paliatywnej

Przy wsparciu konsultacyjnym specjalistów w zakresie leczenia ran zasadnicze czynności dotyczące paliatywnego leczenia ran mogą zostać włączone do codziennych działań osób zajmujących się opieką paliatywną.

Wyzwania

- Na tym etapie konieczne są strategie mające na celu:
- zwiększenie świadomości problemu, ogromu potrzeb i możliwości opieki paliatywnej w przypadku ran w celu poprawy ich gojenia, a także polepszenia jakości życia pacjentów;
  - wystąpienie w sprawie zmian w obowiązującej polityce, przepisach i wytycznych dotyczących refundacji, które mogą ograniczać opiekę paliatywną w przypadku ran;
  - zwiększenie wiedzy i umiejętności:
    - w zakresie zasadniczych umiejętności z zakresu opieki paliatywnej u osób zajmujących się leczeniem ran [7, 8],
    - w zakresie zasadniczych umiejętności leczenia ran u osób zajmujących się opieką paliatywną;
  - zintegrowanie wspólnej praktyki opieki paliatywnej w przypadku ran i konsultacje specjalistyczne w celu stworzenia opieki ostrej, domowej i długoterminowej.

Informacje dodatkowe

Zezwala się na kopiowanie i rozpowszechnianie niniejszego dokumentu w niekomercyjnych celach naukowych, pod warunkiem załączenia oświadczenia dotyczącego praw autorskich. W przypadku innych użytkowników prosimy skontaktować się z *The Medicine Group*.

International Palliative Wound Care Initiative

Jest to światowa grupa specjalistów opieki paliatywnej, leczenia ran i ciągłej edukacji.

Misja

Promowanie postępu skutecznej opieki paliatywnej w przypadku ran poprzez rozwój informacji i strategii opieki nad pacjentami żyjącymi z przewlekłymi ranami oraz ich rodzinami, a także międzynarodowe propagowanie tych środków.

Wizja

Dzięki uwzględnieniu w opiece paliatywnej doświadczeń w zakresie leczenia ran, będzie możliwe odpowiednie podejście do złożonych problemów doświadczanych przez pacjentów żyjących z przewlekłymi ranami i ich rodzin.

Cele

W *International Palliative Wound Care Initiative* dostrzega się, że biegłość i umiejętności w zakresie paliatywnego leczenia ran mogą poprawić jakość życia wszystkich osób żyjących z ranami lub dotkniętych gojącymi i niegojącymi się przewlekłymi ranami. Przyświeca jej filozofia, zgodnie z którą istnieje możliwość ustalenia indywidualnych celów opieki dla każdego chorego, aby zoptymalizować jakość życia poprzez interdyscyplinarne podejście do opieki.

International Palliative Wound Care Initiative bada możliwości zwiększenia świadomości i zmiany podejścia poprzez propagowanie tych idei, jak również ugruntowanie wiedzy i umiejętności poprzez edukację, wpływanie na codzienne zachowania poprzez normy i zalecane wytyczne praktyki oraz oceny wyników dla poszczególnych osób, organizacji i społeczności.

W celu uzyskania dalszych informacji dotyczących *International Palliative Wound Care Initiative* prosimy odwiedzić stronę internetową www.palliativewoundcare.info.

Praca *International Palliative Wound Care Initiative* jest wspierana przez *The Medicine Group* dzięki nieograniczonemu grantowi edukacyjnemu firmy Smith & Nephew Inc.

Piśmiennictwo

1. Ferris F., Balfour H., Bowen K. i wsp. A model to guide patient and family care. Based on nationally accepted principles and norms of practice. *J. Pain Symptom Manage.* 2002; 24: 106–123 (www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?cmd=Retrieve&db=PubMed&list=uids=12231127&do pt=Abstract).
2. Ferris F.D., Balfour H.M., Bowen K. i wsp. A model to guide hospice palliative care. Canadian Hospice Palliative Care Association, March 2002. Ottawa, ON. Wersja angielska: www.chpca.net/marketplace/national_norms/national_norms_of_practice.htm; Wersja francuska: www.acsp.net/lemarche/normes/normes_de_pratique_nationaux.htm.
3. WHO Definition of Palliative Care. World Health Organization, Geneva, Switzerland 2003 (www.who.int/cancer/palliative/definition/en/).
4. Doyle D., Hanks G., Cherny N.I., Calman K. red. Oxford textbook of palliative medicine. Oxford University Press, New York, NY 2003 (www.us.oup.com/us/catalog/general/subject/Medicine/PalliativeMedicine?view=usa&ci=0198510985).
5. Ferrell B.R., Coyle N. red. Oxford textbook of palliative nursing. Oxford University Press, New York, NY 2001 (www.us.oup.com/us/catalog/general/subject/Medicine/PalliativeMedicine/?view_usa&ci_9780195175493).
6. Krasner D.L., Rodeheaver G.T., Sibbald R.G. red. Chronic wound care: a clinical source book for healthcare professionals. HMP Communications. Wayne, PA: 2001 (www.hmpcommunications.com/corporate/providers/cwc3book.cfm).
7. Emanuel L.L., von Gunten C.F., Ferris F.D. The education on palliative and end-of-life care (EPEC) curriculum. The EPEC Project, Northwestern University, Chicago, IL 2003 (www.epec.net).
8. The End of Life Nursing Education Consortium (ELNEC) Project, 2000 (www.aacn.nche.edu/el nec).